

تربیت حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی روزنامه نگاران

از: دکتر کاظم معتمد نژاد

وسائل نوین ارتباطی با گزارش جریان رویداد های محیط زندگی و بررسی و بیان اندیشه ها و عقاید انسانی ، در مورد توسعه و تحکیم مراودات اجتماعی و بالا بردن سطح آگاهی و فرهنگ عمومی نقش بسیار مهمی بعهده دارند .

در محیط وسیع زندگی بشری، در کشور های مختلف ، در نواحی دور و نزدیک ، هر لحظه وقایع گوناگونی روی میدهد .

هر روز هزاران انسان بدنیا می آیند ، درجه تحصیلی میگیرند ، ازدواج میکنند ، جایزه بدست میآورند ، قربانی تصادفات یا جرائم و جنایات میشوند ، گیاهان و درختان و حیوانات بسر اثر صاعقه میسوزند و خاکستر میشوند ، خانه ها و ساختمان های دیگر در نتیجه

توفان و سیل و زلزله ویران میگردند . هر روز ده ها پارلمان و حکومت و هزاران شورا و انجمن اداری و شهری تشکیل جلسه میدهند ، بحث میکنند و قواعد و مقررات اجتماعی وضع مینمایند. کارخانه ها و تاسیسات متعددی گشایش مییابند یا تعطیل میشوند .

بحرانهای اقتصادی و اجتماعی، تظاهرات و اعتصابات و شورش ها و جنگهای گوناگونی ایجاد میکنند، تحقیقات علمی سبب کشف دارو های جدید و اختراع وسائل فنی نوین میگردند و در میان اینهمه وقایع ، برخی فقط برای گروه انسانی کوچکی مانند اعضای خانواده و دوستان و همسایگان که مستقیماً بان آگاهی مییابند جالب توجه است . بهمین جهت در يك ناحیه وسیع جغرافیائی ، در خاطره تعداد کثیری از افراد انسانی از آن اثری باقی نماند. اینگونه وقایع کنجکاوای عمومی را تحریک نمیکند و انتشار آنها نیز ضرورت ندارد .

بعضی وقایع دیگر برعکس عامل تغییر و تحول زندگی يك ناحیه ، يك کشور و حتی تمام جهان میباشد زیرا بطور مستقیم یا غیر مستقیم به گروه های کثیر اجتماعی مربوط میشوند یا بعلم آنکه منحصر بفرد و غیر عادی هستند شناخت فوری آنها مورد نیاز عمومی است .

برخی از این وقایع مانند جنگها ،

انفجار ها و آتش سوزیها ، توفان ها و زمین لرزه ها جنبه مادی دارند و بعضی دیگر مثل اعلامیه های سیاسی ، نطقهای پارلمانی ، اظهار نظر های فلسفی و مسلکی دارای جنبه معنوی میباشد . این وقایع بزرگ یا کوچک شادی بخش یا غم انگیز ، هیجان انگیز یا عادی بهر حال باید در معرض اطلاع گروه های کثیر انسانی قرار گیرند ، گروه هایی که هر روز و هر ساعت با کنجکاوای منتظر خواندن روزنامه شنیدن رادیو و دیدن تلویزیون هستند تا آگاهی های تازه ای بدست آورند و بدین طریق زندگی خود را با آن تطبیق دهند و نیاز های اجتماعی خویش را مرتفع سازند .

برای تأمین نیاز های خبری میلیون ها نفر خوانندگان ، شنوندگان و بینندگان که با بیصبری در انتظار شناخت رویداد های تازه محیط زندگی میباشد در تمام ساعات شبانه روز ده ها و صدها هزاران نفر خبرنگاران روزنامه ها ، رادیو ها و تلویزیون ها در گوشه و کنار جهان با دقت فراوان در کمین هستند تا بلافاصله جریان وقایع را بنویسند یا از آن عکسبرداری و فیلمبرداری کنند و فوری از طریق وسایل مختلف ارتباطی منتشر نمایند . بنابراین جستجوی وقایع و تهیه اخبار مورد توجه عامه از وظایف اساسی خبرنگاران مطبوعات میباشد .

جستجو و تهیه اخبار مراحل اولیه کار وسائل ارتباطی را تشکیل میدهد و بدنبال آن باید گزارش وقایع بیدرنک از فواصل دور و نزدیک با وسائل فنی ارتباطات از قبیل تلفن و تلگراف و رادیو به مراکز جمع آوری و بخش اخبار ارسال گردد . جمع آوری و بخش اخبار ممکن است بطور مستقیم بوسیله روزنامه ها و فرستنده های رادیویی و تلویزیونی و یا غیر مستقیم از طرف خبر گزاری های ملی و بین المللی صورت گیرد .

گزارش هایی که توسط خبرنگاران اختصاصی مطبوعات ، مستقیماً از داخل یا خارج کشور به وسایل ارتباطی میرسد در هیئت های تحریریه و مراکز خبر نویسی و خبر پراکنی مطبوعات خواندنی و شنیدنی و دیدنی مورد بررسی قرار میگیرد و پس از انتخاب و تنظیم بصورت متنهای چاپی یا پیامهای رادیویی و فیلم های تلویزیونی و سینمایی در معرض

استفاده خوانندگان و شنوندگان و بینندگان گذاشته میشود .

خبر هایی که از طرف خبرنگاران خبرگزاری ها تهیه میشود ، پس از وصول به مرکز خبرگزاری بررسی و تنظیم می گردد و سپس با توجه با اهمیت آنها ، با در نظر گرفتن نواحی مختلف جغرافیائی و احتیاجات گوناگون خبری ، برای مشترکین متعدد که بیشتر روزنامه ها و رادیو تلویزیون ها هستند مخابره می شود تا آنچه مورد نیاز آنهاست انتخاب کنند و منتشر سازند .

بدین ترتیب مراحل مهم جستجو و تهیه و تنظیم اخبار بعهده خبرنگاران و نویسندگان مطبوعات و تهیه کنندگان برنامه های رادیویی و تلویزیونی است و چون هدف اصلی فعالیت های مداوم سازمان های ارتباطی در جستجو و بخش اخبار توسعه آگاهیهای عمومی و تأمین نیازمندی های خبری است ، وظایف حرفه‌ای روزنامه نگاران و ماموران وسایل ارتباطی خبری از لحاظ اجتماعی اهمیت فوق العاده دارد .

تردید نیست که وسایل ارتباطی نوین در جوامع بزرگ معاصر - درمقیاس های متعدد جهانی ، ناحیه‌ای ، کشوری و شهری - بعلم نبودن مرادده و تماس مستقیم در میان گروه های وسیع، تنها عامل ارتباط انسانی میباشد و صدا و زبان اجتماع بشمار میروند و در صورتی که کار آنها دچار تعطیل شود یا کار خود را بخوبی انجام ندهند و وظائف و مسئولیت های خویش را نشناسند و رعایت نکنند ، در راه تکامل و پیشرفت انسان دشواری های فراوانی ایجاد میشود .

بنابراین خدمت در وسائل ارتباطی و انجام وظائف خبری چه در روزنامه ها و رادیو ها و تلویزیون ها و چه در سازمان های ارتباطی دیگر مانند دفاتر و موسسات مطبوعاتی و روابط عمومی يك مأموریت و رسالت بزرگ اجتماعی است . در انجام این مأموریت ، آمادگی قبلی، تربیت حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی ضرورت کامل دارد و بدین لحاظ ذوق و استعداد شخصی ، آموزش علوم ارتباطی و احساس مسئولیت اهمیت خاص پیدا میکند :

۱ - ذوق و استعداد شخصی :
متخصصان علوم ارتباطی و کارشناسان آموزش رشته‌های مختلف مطبوعاتی اغلب معتقدند که داشتن ذوق و استعداد نویسندگی و گویندگی مانند ذوق و استعداد موسیقی برای موفقیت در مشاغل ارتباطی ضروری است و کسانی که قریحه فطری نداشته باشند در این راه پیشرفتی حاصل نمیکنند . بهمین سبب در صورتی که دانشکده ها و موسسات عالی علوم ارتباطی در انتخاب داوطلبان اینگونه مشاغل استعداد آنان را در نظر بگیرند ، در تربیت روزنامه نگاران و ماموران ارتباطی توفیق بیشتری بدست خواهند آورد . بنابراین کسانی که برای نویسندگی آمادگی قبلی داشته باشند، ساده و روان بنویسند و در انتخاب کلمات و ساختن جملات دشواری نداشته باشند ، از عهده تهیه و تنظیم مطالب خبری یا روشهای خاص آن نیز بخوبی برخوردارند . بهمین طریق اشخاصی که کنجکاو و سرراوان داشته ، دقیق و نکته بین باشند ، در جستجو و کسب اخبار و تهیه گزارشها و گفتارها باعکسها و فیلمها نیز با موفقیت روبرو میشوند .

بسیاری از کسانی که مشاغل مطبوعاتی را خوب نمی‌شناسند تصور می کنند وقتی در هر کاری شکست خوردند میتوانند روزنامه نگار شوند و مسئولیت یکی از سازمان های ارتباطی را بدست گیرند . این قبیل افراد توجه ندارند که مطبوعات در شرائط اجتماعی و فنی جدید آن دیگر جای بیکاره های سرگردان و ادبای شکست خورده و شاعران بی مایه نیست و بهیچوجه نمیتواند اشخاصی را که از هر شغل و حرفه مثبتی رانده شده‌اند و به هیچ جا راه ندارند در خود جای دهد .

برای انجام خدمات مطبوعاتی باید استعداد و علاقه داشت ، تربیت حرفه‌ای یافت و تجربه اندوخت .

۲ - آموزش تخصصی :
تحولات بزرگ علوم و فنون ارتباطی و بر اثر توسعه روز افزون مطبوعات خواندنی و شنیدنی و دیدنی ، اکنون حرفه های مطبوعاتی و ارتباطی اهمیت فوق العاده‌ای یافته اند ، بطوریکه صد ها هزار نفر در سراسر جهان بدان اشتغال پیدا کرده‌اند . بدین طریق برای ورود به این قبیل مشاغل، تحصیل تخصصی در مدارس و موسسات عالی ضروری گردیده است .

روزنامه نگاری قرن بیستم با آنچه در گذشته وجود داشت بکلی فرق کرده است . روزنامه نگاری در دو قرن گذشته، ابتدا بوسیله نویسندگان و صاحبان ذوق

ادبی بوجود آمد و هنوز هم در برخی از کشور های توسعه نیافته ، روزنامه نگاران همان نویسندگان معمولی هستند . بدون تردید برای اشتغال به حرفه های مطبوعاتی ، بطوری که یاد آوری شد ، داشتن استعداد نویسندگی ضروری است . اما نباید فراموش کرد که ذوق و قریحه به تنهایی کافی نیست و کسانی که بخواهند در امور مطبوعاتی خدمت کنند مانند داوطلبان سایر حرفه های اجتماعی و حتی بیش از آنها احتیاج به آموزش و پرورش تخصصی دارند .

تحولات فنی سریع مطبوعات، اهمیت اجتماعی حرفه های ارتباطی ، افزایش توقعات خوانندگان و شنوندگان و بینندگان همه مؤید ضرورت تعلیم حرفه‌ای روزنامه نگاری و امور مطبوعاتی است و این موضوع مخصوصاً در کشور های در حال توسعه اهمیت بیشتر دارد . در ممالک در حال رشد با توسعه برنامه های مبارزه با بیسوادی ، تعداد روزنامه خوانها روز بروز رو با افزایش است و برای پاسخگویی به توقعات و احتیاجات آنان در زندگی اجتماعی متخصصان شایسته مورد نیاز است تا بوقوع در تامین ارتباطات معنوی و بالا بردن سطح آگاهی عمومی کوشش موثر بشمایند .

باید در نظر داشت که روزنامه نگاران و متصدیان سایر وسائل ارتباطی، چه آنها که در روزنامه ها کار میکنند و چه کسانی که در رادیو و تلویزیون و سینمای خبری انجام وظیفه مینمایند ، در جوامع معاصر وظایف حساسی بعهده دارند . روزنامه نگار در راه تامین احتیاجات خبری و معرفتی عمومی باید سعی کند مردم را از ترقیات و تحولات ملی و بین المللی آگاه سازد و برای کمک به پیشرفت های اقتصادی و اجتماعی در آنها روح همکاری ایجاد نماید و در اینصورت است که وظیفه راهنمایی و رهبری اجتماعی را نیز بخوبی ایفاء میکند .

بدین طریق روزنامه نگاران و سایر متصدیان امور ارتباطی قبل از بعهده گرفتن وظایف اجتماعی باید آموزش حرفه‌ای ببینند تا بتوانند برای مشاغل پر مسئولیت خود آمادگی پیدا کنند . تاسیس مدارس و موسسات عالی مطبوعاتی و ارتباطی و توسعه سریع آنها در همه کشور های جهان نشانه توجه خاص به وظایف و مسئولیت های حرفه‌ای است .

۳ - مسئولیت اجتماعی :
روزنامه نگاران و متخصصان مطبوعاتی بعلافت افزایش تیراژ روزنامه ها و مجلات و توسعه رادیو و تلویزیون و سینما بسیار

سنگین گردیده است . در حال حاضر در هر لحظه از شبانه روز صد ها هزار و میلیونها نفر خوانندگان و شنوندگان و بینندگان مطبوعات خواندنی و دیدنی و شنیدنی با وسایل ارتباطی و خبری در تماس میباشد و از اخبار و اطلاعاتی که در دسترس آنان میگزارند استفاده میکنند .

بنابراین اگر خبرنگاران، نویسندگان و تهیه کنندگان برنامه های رادیویی و تلویزیونی صلاحیت انجام وظائف حرفه‌ای خود را نداشته باشند و نتوانند اخبار صحیح در اختیار مردم بگذارند اعتماد و اطمینان آنان را از دست خواهند داد . باید دانست که خدمات ارتباطی با وجود امتیازات مهم معنوی با کوشش ها و دشواریهای گوناگون همراه است و مسئولیت اجتماعی خطیری را ایجاب می کند . بهمین جهت کسانی که در روزنامه نگاری و سایر مشاغل ارتباطی گام می گذارند ، باید بیش از آنکه به امتیازات آن توجه داشته باشند به آثار اجتماعی خدمات خود بیاندیشند . مشاغل مطبوعاتی و ارتباطی از خادمان ترین حرفه هاست و هدف کسانی که این حرفه ها را انتخاب میکنند و مسئولیت آنها را میپذیرند کمک به پیشرفت زندگی و تامین عدالت بیشتر در جامعه میباشد . اهمیت و اعتبار روزنامه نگاری ناشی از توجه خاصی است که هر خبرنگار و نویسنده در تمام لحظات زندگی و در تمام مراحل کار به معلومات واقعی ، مشاهدات عینی خود و منافع و مصالح عمومی و مسئولیت های اجتماعی خویش دارد . بهمین جهت هیچ حرفه‌ای نمیتواند در بیان حقیقت با آن برابری کند .

وظائف اجتماعی فنون ارتباطی ایجاب میکند که اخبار و مطالب و بطور کلی جریان زندگی اجتماعی عیناً مطابق آنچه هست منعکس گردد تا حقیقت برای عموم افراد آشکار شود و شك نیست که تنها با گفتن حقیقت میتوان عدالت اجتماعی را تامین نمود .

بدیهی است که حقیقت گویی نیازمند آزادی است و همانطور که تامین عدالت بدون آگاهی از حقیقت عملی نیست ، نیل به حقیقت نیز جز با آزادی میسر نمی باشد . بنابراین توجه به عدالت و حقیقت و آزادی است که شایستگی اجتماعی روزنامه نگاران و ماموران ارتباط اجتماعی را حفظ میکند و امتیاز حرفه آنها را بر سایر حرفه ها مشخص میسازد . بخاطر کسب این شایستگی نخست باید وظائف حرفه‌ای را شناخت و سپس برای قبول مسئولیتهای اجتماعی آن گام برداشت .